דף עבודה: מחלקת היונקים

מדעים · כיתה ד' · ספר "פלא טבע", עמ' 53

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

מידע: מי הם היונקים?

היונקים הם מחלקה של בעלי חוליות – בעלי חיים עם שלד פנימי ועמוד שדרה. יש יונקים זעירים, כמו החדף, שמסתו כ-2 גרם בלבד, ויש ענקיים, כמו הלווייתן הכחול, שמסתו יכולה להגיע לכ-180 טון. **גם האדם הוא יונק!**

<u>המאפיינים של היונקים:</u>

1. שיער או פרווה. גוף היונקים מכוסה שיער או פרווה. גם ללווייתנים ולדולפינים יש כמה שערות, בעיקר כשהם צעירים.

2. הנקה. הנקבה מניקה את הוולדות (הגורים) בחלב, שנוצר בבלוטות חלב בגופה. מכאן השם "יונקים".

3. לידה. רוב היונקים יולדים ולדות חיים, שהתפתחו ברחם בגוף האם. יוצאי דופן: הברווזן (פלטיפוס) והקיפודן מטילים ביצים – אבל גם הם מניקים את הגורים. אצל הכיסאים (כמו קנגורו וקואלה) נולד גור זעיר, שממשיך לגדול בכיס שעל בטן האם.

4. נשימה בריאות. כל היונקים נושמים אוויר בריאות – גם אלה שחיים בים. הלווייתן והדולפין עולים אל פני המים ונושמים דרך פתח נשימה בראש (נחיר).

5. חום גוף קבוע. חום הגוף של יונק נשאר כמעט קבוע, גם כשקר או חם בחוץ ("בעלי דם חם"). הפרווה ושכבת השומן שומרות על החום.

6. אפרכסות. לרוב היונקים יש אפרכסות – החלק החיצוני של האוזן, שאוסף את הקולות.

7. שיניים מסוגים שונים. לרוב היונקים יש: חותכות (בחזית הפה – לחיתוך ולכרסום), ניבים (מחודדים – לתפיסה ולקריעה), טוחנות (בצדי הפה – לטחינה וללעיסה). צורת השיניים מתאימה למזון.

8. טיפול בוולדות. ההורים (בעיקר האם) שומרים על הוולדות, מאכילים אותם ומלמדים אותם, עד שהם מסתדרים לבד.

איפה הם חיים? ביבשה (אריה, אדם), בים (לווייתן, דולפין, כלב ים), מתחת לאדמה (חולד) ובאוויר – העטלף הוא היונק היחיד שבאמת עף.

מה הם אוכלים? צמחונים – אוכלי צמחים (פרה, ארנב, ג'ירפה); טורפים – אוכלי בשר (אריה, זאב); אוכלי כל – צמחים ובשר (אדם, דב).

1. נכון או לא נכון?

כתוב.י בכל שורה: נ (נכון) או ל (לא נכון).

	המשפט	נ / ל
א.	הלווייתן הוא דג ענק.	
ב.	העטלף הוא היונק היחיד שבאמת עף.	
ג.	כל היונקים יולדים ולדות חיים.	
ד.	הדולפין נושם בעזרת זימים.	
ה.	האדם הוא יונק.	
ו.	חום הגוף של יונק משתנה לפי מזג האוויר.	
ז.	הנקבה של היונק מניקה את הגורים בחלב.	

תקנ.י משפט אחד שסימנת ל (לא נכון):

_____

עצירה – מה הפתיע אותי עד עכשיו?

_____

_____

2. השלמ.י את החסר – הדולפין

מחסן מילים (מילה אחת מיותרת): ריאות · חלב · פרווה · אפרכסות · ביצים · קבוע · נחיר · וולדות · זימים

הדולפין חי בים, אבל הוא לא דג – הוא יונק. הוא נושם אוויר ב_____, ולכן עולה אל פני המים ונושם דרך ה_____ שבראשו. הנקבה יולדת גור חי ומניקה אותו ב_____. חום הגוף של הדולפין _____, ושכבת שומן עבה עוזרת לשמור עליו. לרוב היונקים שחיים ביבשה יש _____ שמכסה את הגוף, ו_____ שאוספות את הקולות. הברווזן הוא יונק מיוחד: הוא מטיל _____. כמו כל היונקים, גם הוא מטפל ב_____ שלו.

3. התאמה: מושג ↔ הסבר

מתח.י קו בין כל מושג להסבר המתאים לו.

- **בלוטות חלב**
- **אפרכסת**
- **כיסאי**
- **ניבים**
- **טוחנות**
- **חום גוף קבוע**

- שיניים רחבות שטוחנות את המזון
- יונק שהגור שלו גדל בכיס שעל בטן האם
- איברים בגוף הנקבה שמייצרים חלב
- הגוף נשאר באותה טמפרטורה גם כשקר בחוץ
- שיניים מחודדות לתפיסה ולקריעה
- החלק החיצוני של האוזן

4. יונק או לא יונק?

הקף.י את התשובה, וכתוב.י איזה מאפיין עזר לך להחליט.

בעל החיים	הקף.י	הנימוק: איזה מאפיין עזר לי?
עטלף	יונק / לא יונק	
כריש	יונק / לא יונק	
פינגווין	יונק / לא יונק	
קנגורו	יונק / לא יונק	
ברווזן (פלטיפוס)	יונק / לא יונק	
צפרדע	יונק / לא יונק	
כלב ים	יונק / לא יונק	
יען	יונק / לא יונק	

5. בלשי שיניים

לפי השיניים, מה בעל החיים אוכל? השלמ.י את הטבלה. השתמש.י במילים: **צמחוני · טורף · אוכל כל**

בעל החיים	איך נראות השיניים?	מה הוא אוכל?	סוג התזונה
אריה	ניבים ארוכים וחדים	בשר (דוגמה)	טורף
פרה	טוחנות רחבות ושטוחות		
ארנב	חותכות גדולות, שלא מפסיקות לגדול		
אדם	חותכות, ניבים קטנים וטוחנות		

6. שאלת חשיבה

"הלווייתן חי בים ויש לו סנפירים – לכן הוא דג."

האם המשפט נכון? הסבר.י בעזרת שני מאפיינים לפחות.

7. אתגר: בלש.ית בעלי חיים

חיה מסתורית: גופה מכוסה קוצים ושערות. היא נושמת בריאות, חום גופה קבוע, היא מטילה ביצה – ואחרי שהגור בוקע, היא מניקה אותו בחלב.

א. האם החיה היא יונק? כן / לא. אילו שני רמזים מוכיחים זאת?

ב. איזה רמז עלול לבלבל? למה?

ג. איזה יונק אמיתי מתאים לתיאור? (רמז: חפש.י בתיבת המידע) _____

8. היונק שלי

צייר.י יונק שאת.ה אוהב.ת. סמנ.י עליו בחצים לפחות 3 מאפיינים של יונקים, וכתוב.י את שמו.

שם היונק: _____ איפה הוא חי? יבשה / ים / אוויר הוא: צמחוני / טורף / אוכל כל